GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA" IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLVIII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 162. *Lunĭ, Marţĭ 23 Iuliu, (4 Augustŭ).* **1885.**

Braşovŭ, 22 Iuliu (3 Augustŭ) 1885.

Cei ce urmărescŭ cu atenţiune politica economicŭ a cancelarului germanŭ, au prevĕḍutŭ, că „rĕsboiulŭ vamalŭ," ce l'a începutŭ elŭ cu Austro-Ungaria şi cu celelalte state pe basa principiilorŭ protecţionistice, n'a avutŭ altŭ scopŭ, decâtŭ a pregăti tĕrĕmulŭ marei uniunĭ vamale care de multŭ îi âmblă prin capŭ. Scopulŭ acestei uniuni este vĕditŭ: Germania vrea sĕ'şĭ asigure preponderanţa în Europa centrală şi pe terenulŭ economicŭ.

La acestŭ capĕtŭ însĕ Germania nu póte ajunge, decâtŭ numai cu ajutorulŭ Austro-Ungariei. Imperiulŭ habsburgicŭ servesce aḍĭ politicei cancelarului germanŭ ca raḍimŭ şi în direcţiunea economică. Austro-Ungaria pare a fi de sórte destinată sĕ contribue cu tóte puterile sale la întărirea egemoniei germane.

Şi lucru curiosŭ, Maghiarii, carĭ mai înainte au luptatŭ mereu în contra Germanismului, cari înainte cu vre o treiḍecĭ de anĭ, când Austria voia sĕ între în uniunea vamală germană, au protestatŭ prin emigranţii lorŭ contra acestei vointe, suntŭ astăḍĭ pionerii principelui Bismarck în campania ce elŭ a întreprins'o pentru realisarea uniunei vamale cu monarchia nóstră. Maghiarii au sprijinitŭ, precum scimŭ, în primulŭ rêndŭ nĕsuinţele de alianţă politică a lui Bismarck. De ce sĕ nu sprijinéscă şi planurile lui de alianţă economică cu Austro-Ungaria?

Ciudată concidenţă! Marele protecţionistŭ Bismarck vestesce deodată prin foile germane intenţiunea sa de-a încheia o uniune vamală cu Austro-Ungaria. Ungurii, precum sĕ vede din foile lorŭ, suntŭ gata de-a urma învitărei cancelarului şi tocmai Austria cu Nemţii sĕi este aceea, care se feresce şi se opune mai multŭ uniunei vamale cu Germania.

Causa este uşorŭ de înţelesŭ. Industria austriacă se teme de concurenţa industriei germane şi cu totŭ dreptulŭ, pentru că fabricatele germane, mai alesŭ cele din Saxonia şi Alsaţia, au ajunsŭ a concura chiar şi cu fabricatele francese şi englese. Ungaria de altă parte, neavêndŭ industriă de lómne ajută şi fiindŭ avisată la productele agriculturei sale sperézĕ, că aceste vorŭ avé o trecere mai mare în Germania, care are lipsă de asemenĭ producte, ér câtŭ pentru articulii industriali totŭ una îi póte fi ori de vinŭ din Viena séu Praga ori din Berlin şi Dresda, mai alesŭ că în casulŭ unei uniuni vamale Germanii vorŭ sci îngriji, ca industria lorŭ sĕ fiă câtŭ mai multŭ protegiată pin vămĭ scăḍute.

Se asigură, că în curendŭ se vorŭ întâlui Bismarck cu Kalnoky la Gastein orĭ Salzburg spre a se sfătui asupra uniunei vamale. Se nasce acum întrebarea: Cum sĕ fiă acéstă uniune?

Sĕ înfăţişézĕ ea ca o fusiune a celorŭ două teritorii vamale, alŭ Germaniei şi Austro-Ungariei, pe basa liberului schimbŭ? In acestŭ casŭ arŭ trebuĭ sĕ se împartă veniturile între statele uniunei după o sistemă órecare şi acésta ar pretinde şi stabilirea unei unităţĭ monetare. Dar o asemenea uniune este învederatŭ, că învólvă renunţarea la o parte însemnată din drepturile suveranităţiĭ feluritelorŭ state şi d-lŭ Bismarck şi-ar vedé visulŭ cu ochii. De aceea acéstă combinaţiă are puţine şanse.

Sĕ fiă uniunea representată numai prin aceea, că teritoriulŭ comunŭ vamalŭ va fi îngrăditŭ prin vămi diferenţiale faţă cu statele ce nu facŭ parte din uniune, cu scopŭ de-a se apera contra productelorŭ industriei francese, belgiane, englese şi contra productelorŭ agriculturei rusesci, americane, şi indiene în favorulŭ industriei şi agriculturei statelorŭ din uniune? In casulŭ acesta tarifurile vamale dintre statele aliate arŭ puté sĕ rĕmână aşa cum sunt şi numai faţă cu statele din afară ar fi sĕ se creeze o procedură comună. Alianţa s'ar mărginĭ pe unŭ terêmŭ mai rĕstrînsŭ financiarŭ şi economicŭ.

S'a mai vorbitŭ şi de-o uniune vamală a Europei centrale, în care sĕ între şi Franţa, Belgia, Olanda şi Elveţia, dér décă este aşa de greu de-a aduce în consonanţa interesele economice ale Germaniei şi Austriei, cu câtŭ nu va fi mai greu a face acésta când e vorba de mai multe state cu interese tare diferite?

Infiinţarea desŭ pomenitei uniunĭ vamale va întêmpina prin urmare marĭ dificultăţĭ. Ceea ce susţinŭ unele foi maghiare despre marele favorŭ ce l'ar avea o asemenea uniune pentru monarchia nóstră este problematicŭ. A ḍice că industria germană, care are lipsă de pieţele austro-ungare, nu-i aşa de mare, ca sĕ pótă omorî industria austriacă, este fórte cutezatŭ.

Suntemŭ curioşĭ ce mersŭ vorŭ lua negociările în cestiunea vamală şi ceea ce ne interesézĕ în specialŭ este atitudinea României faţă cu acéstă cestiune. Lua-va România parte la uniune orĭ nu? In ambele casurĭ la ce urmărĭ ne putemŭ aştepta pentru comerciulŭ şi industria nóstră de dincóce?

—o—

Memorandulŭ

consistoriului bisericei evangelice c. a. a Ardélului dată în 27 Aprilie 1885 Nr. 295/1885 către Escelenţa Sa d. Augustŭ Trefort, ministru r. de culte şi instrucţiune, referitorŭ la instrucţiunea limbei maghiare în scolile poporale nemaghiare ale bisericei.

Exelenţa Vóstră! Prin înaltulŭ rescriptŭ din 30 Ianuariu 1885 Nr. 48,738—1884, apoi celŭ dela 31 Martie 1885 Nr. 10,610, Exelenţa Vóstră ne-aţĭ provocatŭ, sĕ luămŭ mĕsurĭ, ca limba maghiară sĕ se inveţe în scólele poporale germane ale bisericei nóstre în acelŭ numĕrŭ de césurĭ, ce se află în »Planulŭ de învĕţămêntŭ pentru scólele poporale cu limba de instrucţiune nemaghiară«, publicatŭ cu rescriptulŭ dela 29 Iunie 1879 Nr. 17,284, şi nu după acea organisare a instrucţiunei limbei maghiare, ce Vi s'a aşternutŭ de aicĭ în 8 Decemvre 1882, Nr. 2084—1882 şi care — din causă că Escelenţa Vóstră nu aţĭ făcutŭ nicĭ o obiecţiune împotriva ei — s'a şi publicatŭ şi introdusŭ dară în Martie 1883, stă de atuncĭ în valóre în numitele şcolĭ şi-a şi datŭ bune resultate.

Sĕ îngădue Exelenţa Vóstră subscrisului şi plinŭ de stimă consistoriu, sĕ arate — făcêndu-şĭ datoria oficiului sĕu — îngrijirile legitime pedagogice şi culturale, ce le deştéptă schimbarea dorită de mai susŭ pomenitele rescripte pe numitulŭ terenŭ alŭ instrucţiunei nóstre — cu aceea ferbinte rugare, ca Exelenţa Vóstră sĕ le supună pĕtrundĕtórei, dreptei şi binevoitórei personale atenţiunĭ.

Acestŭ oficiu bisericescŭ şi şcolarŭ pornesce din convingerea, că planulŭ cuprinsŭ în înaltulŭ rescriptŭ dela 31 Martie, Nr. 10,610 — după care în statulŭ ungarŭ ar avé valóre „absolută« norma, că durata cursului ḍilnicŭ în şcolile poporale sĕ cuprindă numai şese anĭ, după care sĕ urmeze o instrucţiune de repetiţiă de trei anĭ (érna cu 5, véra cu 2 óre pe sĕptĕmână) — se sprijinesce pe o eróre, care numai din înteţirea lucrului s'a pututŭ trece cu vederea. Căcĭ după cum apriatŭ se vede din articolulŭ de lege 38:1868, acéstă organisare are, nu-i vorbă, valóre pentru şcolile poporale elementare comunale — veḍĭ alŭ 5-lea capitulŭ alŭ articlului de lege şi pentru şcolile poporale ale statului veḍĭ alŭ 6-lea capitulŭ — dar şcolile confesionale nu suntŭ legate, după cum evidentŭ dovedesce alŭ 3 lea capitulŭ alŭ numitului articolŭ de lege şi anume § 11, de acelŭ sistemŭ de învĕţămêntŭ şi nicĭ o decisiune a acelei legĭ nicĭ pe departe nu ţinteşte sĕ restrîngă confesiunilorŭ religióse, de a-şĭ crea şi susţiné şcolĭ publice poporale cu unŭ cursŭ de ḍilnică instrucţiune de nouĕ anĭ séu cu nóuĕ anĭ deplinŭ de şcólă. Dar nicĭ că se póte cugetá, ca unŭ ministerŭ de instrucţiune sĕ împedece în vre-unŭ modŭ o instituţiune atâtŭ de potrivită pentru cultură, când o află în mijloculŭ unei bisericĭ autonome, acolo mai cu sémă, unde esistă — ca în biserica nóstră — de generaţiunĭ şi anume fără sĕ se facă împotriva-i nicĭ o obiecţiune nicĭ de vre-unŭ guvernŭ anteriorŭ, nicĭ de ministeru ungurescŭ.

Şi deaceea suntemŭ convinşĭ, că Exelenţa Vóstră nu socotiţĭ acéstă afacere dreptŭ vre-o cestiune de arbitriu, ci o cestiune de lege, de pedagogiă raţională, de datoriă instructivă şi culturală a şcólei şi acéstă convingere vĕ şi decide a vení *ab instantia male informata ad instantiam melius informandam*, pentru a abate o desorganisare a şcólelorŭ nóstre poporale, ale cărei urmărĭ numai nimicitóre arŭ fi pentru întréga nóstră morală şi care nicĭ statului nu i-arŭ serví déră spre fericire.

I.

Articolulŭ de lege 18 din anulŭ 1879 hotăreşte în § 4: „Limba maghiară este primită între studiile obligate de învĕţămêntŭ la tóte scólele poporale publice esistente... Instrucţiunea obligată a limbei maghiare în scólele poporale comunale va fi regulată de ministrulŭ de culte şi instrucţiune prin o ordinaţiune specială. — Tóte autorităţile scolare confesionale şi de altfelŭ suntŭ îndatorite sĕ aibă în vedere (în textulŭ originalŭ: szem elött tartani) la fixarea planului de învĕţămêntŭ în şcolile poporale acea ordinaţiune cu privire la numĕrulŭ órelorŭ.

Pe terenulŭ acestei hotărîrĭ a legei Exelenţa Vóstră aţĭ publicatŭ cu rescriptulŭ din 29 Iunie 1879, Nr. 17,284 planulŭ de învĕţămêntŭ pentru scólele poporale cu limba de instrucţiune nemaghiară, pe care referitorŭ la numĕrulŭ órelorŭ de instrucţiune de limba maghiară aveau sĕ-lŭ observe şi autorităţile scolare ale şcolilorŭ poporale germane ale acestei bisericĭ la fixarea planului de învĕţămêntŭ.

Considerândŭ principiulŭ aşeḍatŭ ca nealterabilŭ în dreptulŭ de statŭ alŭ Ungariei, că administrarea sĕ se conducă numai în sensulŭ legilorŭ — »*Executiva potestas nonnisi in sensu legum... exercebitur.*«: Artic. XII alŭ dietei unguresci din 1791: „*Executiva potestate... in sensu legum exercenda*": Artic. VIII alŭ dietei provinciale ardelene din 1791 — nu-i de negatŭ, că tóte acele autorităţĭ scolare, care suntŭ avisate la acelŭ planŭ de învĕţămêntŭ din 29 Iunie 1879 în ce privesce numĕrulŭ órelorŭ de instrucţiunea limbei maghiare în scólele poporale nemaghiare, datóre şi îndreptăţite suntŭ asemenea a cumpĕni respectivele hotărîrĭ în »spiritulŭ legilorŭ.« Căcĭ în vreme ce § 4 alŭ articolului de lege din 1879 hotărî, că instrucţiunea obligată a limbei maghiare va fi regulată prin ministrulŭ de culte şi instrucţiune prin o deosebită ordinaţiune, nu a deschisŭ nicidecum şi porţĭ şi uşĭ arbitriului, nicĭ nu a declaratŭ de admisibilŭ bunulŭ placŭ, ci ca dela sine înţelesŭ presupune, că aceea regulare se va face „*nonnisi in sensu legum*".

Acestŭ »spiritŭ alŭ legilorŭ,« care trebue aşadară sĕ fie singurŭ dătătorŭ de mĕsură şi la regularea pe calea ordonanţelorŭ a instrucţiunei limbei maghiare în scolile poporale nemaghiare, nu e greu a-lŭ constata. Pentru şcolile confesionale legile nóstre religionare şi autonomia garantată prin ele bisericilorŭ recunoscute nu se potŭ trece cu vederea, ca şi legea »despre egala îndreptăţire a naţionalităţilorŭ« (Art. de lege XLIV:1868) după cum chiar şi Exelenţa Vóstră în camera magnaţilorŭ în şedinţa dela 13 Maiu 1879, aţĭ declaratŭ la desbaterea despre instrucţiunea obligată a limbei maghiare în scólele poporale, (Art. XVIII:1879) că acestŭ proiectŭ de lege »nu vatămă drepturile şi interesele nicĭ ale naţionalităţi-

lorŭ nicĭ ale confesiunilorŭ«, că »nu învólvă nicĭ o vătămare a naţionalităţilorŭ şi confesiunilorŭ.« Chiar articolulŭ de lege XVIII:1879 cu actele ce se ţinŭ de elŭ ne oferă în consonanţă cu indicatele legĭ fundamentale şi alte mulţămitóre puncte de sprijinire, carĭ arată drumulŭ pe care trebue să se îndeplinéscă hotărîrile acelui articolŭ şi anume ale paragrafului patru, referitorŭ la instrucţiunea obligată nemaghiară, regulată prin ordonanţă în şcólile poporale nemaghiare confesionale, *in sensu legum*·

(Va urmá).

Congresulŭ bisericescŭ sêrbescŭ.

Din Pesta i se scrie „Nouei Presse Libere“:

La 3 Augustŭ s. n. se va ţiné în Pesta o conferinţă a notabilităţilorŭ sêrbescĭ, pentru a lua unele hotărîrĭ în faţa alegerilorŭ pentru congresulŭ bisericescŭ. S'au ţinutŭ cum se scie şi la începutulŭ lui Iulie intime conferinţe între Patriarchŭ şi între notabilităţĭ, stabilindu-se cum spuneau ḑiarele semi-oficióse „deplină înţelegere în tóte punctele.“ O înţelegere e de doritŭ, dar nu se póte tăgădui, că „notabilii“ nu se bucură de o simpatiă mai mare şi de deplina încredere a poporului lorŭ, precum nicĭ Patriarchulŭ nu se bucură de ea, mai cu sémă că Sêrbii suntŭ de tare credinţă, că elŭ e aplicatŭ spre „unire“ cu biserica catolică. Şi ce vreau notabilii? Nu se scie sigurŭ, dar suntŭ înţeleşĭ cu patriarchulŭ „în tóte“ şi *patriarchulŭ* — ér se scie — că *a lucratŭ* de vre-o patru anĭ *unŭ proiectŭ de reformă, care rĕstórnă constituţiunea actuală a bisericei sêrbescĭ*, căcĭ delătură câtŭ póte pe mirenĭ dela cârma bisericei, liberéză clerulŭ de orĭ-ce influenţă a elementului laicŭ, restrînge volnicia congresului şi a organelorŭ şcolare şi bisericescĭ autonome, reînfiinţândŭ nemărginita putere episcopală, mai cu sémă a patriarchului — aşa dară nu-i ăstŭ proiectŭ, decâtŭ introducerea unui absolutismŭ episcopalŭ completŭ. Proectulŭ întêmpină óre-care simpatiă în cercurile politice, căcĭ astfelŭ administrarea bisericei ar fi mai uşóră. De vorŭ admite în conferinţa dela 3 Augustŭ aceste părerĭ, notabilii sêrbĭ potŭ să aştepte unŭ fiasco, căcĭ Sêrbii nu vorŭ renunţa nicĭ odată la autonomia garantată a şcólei şi bisericei lorŭ, în favorulŭ unui absolutismŭ episcopalŭ: dovadă reso luţiunile meetingurilorŭ dela Agram şi Zambor, în carĭ află espresiune adevĕratele gândirĭ şi simţirĭ ale poporului sêrbescŭ; elŭ vrea să trăiască în liberă şi deplină autonomiă naţională-bisericéscă şi respinge orĭ-ce amesteculŭ puterei statului în sfera vieţei naţionale-bisericescĭ; asemenea se esprimă meetingurile contra încercărilorŭ şi acţiunilorŭ autorităţilorŭ bisericescĭ, carĭ voescŭ să împedece hotărîrile autorităţilorŭ autonome, cerŭ sprijinulŭ autorităţilorŭ politice pentru instituţiunile naţionale-bisericescĭ, pretindŭ susţinerea institutelorŭ sêrbescĭ-confesionale şi subvenţionarea lorŭ şi visteria statului, precum şi îmbunătăţirea dotaţiunei clerului şi declară, că pentru congresŭ vorŭ alege numai astfelŭ de deputaţĭ, carĭ vorŭ primi şi vorŭ lucra pentru îndeplinirea acestorŭ concluse. „Notabilii“ vorŭ trebuì să le priméscă, décă voescŭ să aibă influenţă la poporulŭ sêrbescŭ, să nu le priméscă, décă voescŭ să rĕmână conducĕtorĭ fără armată, căcĭ poporulŭ sêrbescŭ va stărui pentru decisiunile sale. Corespondenţa din Pesta pune în perspectivă şi urmările ce le-ar avé în Croaţia casulŭ, când guvernulŭ s'ar pune în conflictŭ cu resoluţiunile Sêrbilorŭ din Agramŭ. Aşa numita „partidă naţională“ Perde sprijinulŭ sêrbescŭ din dieta Croaţiei şi aşa perde partida guvernului maioritatea..

Convenţiunea comercială şi vamală cu România.

Camera de comerţŭ şi industriă din Braşovŭ şi-a terminatŭ, în şedinţele ei dela 28 şi 29 Iuliu n. c., desbaterea asupra reînoirii convenţiunei comerciale şi vamale cu România. Proiectulŭ, lucratŭ de o comisiune de trei, alŭ memoriului ce are să se aştérnă ministeriului s'a desbătutŭ punctŭ de punctŭ şi s'a primitŭ cu unele modificărĭ neesenţiale.

In acestŭ memoriu camera îşĭ esprimă convingerea sa în următórele postulate:

1) Incheiarea unei convenţiunĭ ca a naţiunei celei mai favorisate cu România, în care vaforisarea să se pronunţe nu numai cu privire la taxele vamale ci în tótă privinţa, să se ţintéscă cu tótă energia.

2) Ca concesiune din partea nóstră să se acorde României importarea liberă a cerealelorŭ, cum a esistatŭ până acuma.

A se cere certificatŭ de origine pentru provenienţa română, camera nu ţine de oportunŭ.

O altă concesiune este acordarea importării libere a vitelorŭ române, trebue numai să se găséscă mijlóce şi căi, care să întêmpine cu efectŭ influinţele posibile vătămătóre.

Mai departe vede camera încă o concesiune în libera şi neîmpedecata importare a productelorŭ animalice din România.

3) La stabilirea amĕruntelorŭ să se ia în cuprindĕtóre considerare industria indigenă, atâtŭ cu privire la textare, câtŭ şi cu privire la taxele vamale.

4) Vămile de valóre să se tranforme, pe câtŭ iartă împrejurările, în vămĭ specifice.

5) Cestiunea colecţinnilorŭ de mostre la staţiunile principale de vămuire să se resolve în modŭ avantagiosŭ.

SCIRILE ḐILEI.

Sub titlulŭ: »Nu se face nimicŭ cu gimnasiulŭ valahŭ« scrie »Ellenzék«: »In Aradŭ voia să ridice consistoriulŭ diecesei române unŭ gimnasiu valahŭ, dar ministrulŭ nu i-a permisŭ. Fórte dreptŭ. Numai în Aradŭ suntŭ două şcolĭ medii de statŭ: unŭ gimnasiu şi o şcólă reală superióră, la ce ar mai sta acolo şi unŭ gimnasiu valahŭ?« »Kronstädter Zeitung«, citândŭ din legea de naţionalitate § 17 ḑice: »Dar poporaţiunea comitatului Aradului este în preponderanţă română şi acelaşĭ numĕrŭ alŭ lui »Pester Lloyd« din care luămŭ scirea de mai susŭ spune într'o altă notiţă, că în scolile purŭ maghiare din Aradŭ se instruéză mai mulţĭ scolarĭ nemaghiarĭ. Cu mai mare dreptŭ s'ar puté dar ḑice, că 'n Aradŭ nu suntŭ de lipsă două şcolĭ medii cu limba maghiară. Décă guvernulŭ ar avea numai puţină bunăvoinţă, de a considera dreptele cererĭ ale naţionalităţilorŭ, ar trebui introdusă limba română la una din aceste două şcolĭ. Dar chiar aceste suntŭ lucrurile prin carĭ se dovedeşce mereu tăgăduita tendinţă de maghiarisare.«

—0—

Ni se scrie din Comăna de josŭ cu data 30 Iuliu n.: »In 10 Iuliu a. c. s. n. preotulŭ greco-orientalŭ Ioanŭ Popiţa din Comăna de josŭ, împreună cu magistrulŭ postalŭ localŭ Georgiu Popŭ Gridanulŭ, a primitŭ din ajutorulŭ de statŭ suma de 200 fl., sub pretestŭ de a repara biserica gr. or. din locŭ şi a face foişorŭ într'ênsa pentru copii de şcólă, cu tóte că biserica s'a reparatŭ numai în anulŭ 1881 şi cu tóte că foişorulŭ plănuitŭ fiindŭ biserica prea mică nu se póte face.« Cum stă lucrulŭ, părinte Popiţa, când scii conclusulŭ sinodului?

—0—

Fóia oficială a publicatŭ scrisórea ministrului de culte şi instrucţiune, prin care desfiinţéză cursurile de anulŭ II-lea la academia de dreptŭ din Sibiu. Aşa dar cei ce voescŭ să se 'nscrie la aceste cursurĭ în Sibiu nu mai potŭ fi primiţĭ; cei ce au absolvatŭ însă cursurile anului II-lea şi n'au făcutŭ esamenulŭ la Iuniu, îlŭ potŭ face în Sibiu. E ciudatŭ, că în vreme ce d-lŭ Trefort e gata să le dea Saşilorŭ o academiă teologico-filosofică, pe cea juridică le-o stinge treptatŭ, totŭ pentru germanofilismulŭ, ce i'lŭ atribuiau ḑiarele ungureşcĭ?!.

—0—

»Ellenzék« scrie: Direcţiunea căilorŭ ferate regescĭ ungureşcĭ a trimisŭ lui Carol Gerlóczy, preşedintele reuniunei şcolare maghiare, urmĕtórea scrisóre: »Conferenţa directorilorŭ căilorŭ ferate r. u. a pertratatŭ propunerea cuprinsă în scrisórea stimatei corporaţiunĭ, de-a primi în orĭ şi ce tipăriturĭ de-ale căilorŭ din patriă numai numirile maghiare ale locurilorŭ şi de a lăsa numirile germane numai în tipăriturile destinate pentru strĕinătate, anume la puţinele locurĭ, alŭ cărorŭ nume maghiarŭ nu e cunoscutŭ. In corespondenţa cu căile germane şi austriace folosimŭ numai numirile maghiare şi numai la începutulŭ scrisorilorŭ punemŭ celŭ multŭ în parenteze numirea germană. Aşa sperămŭ, că vomŭ ajunge să fiă cunoscute numirile maghiare în strĕinătate şi să fiă folosite...«

—0—

Tot »Ellenzék« scrie: „La băi în Tatra Nouă, unde petrecŭ până acum vre-o 697 ospeţĭ unguresci, nu găsescĭ în catenea şi 'n salonulŭ de cură, decâtŭ unŭ singurŭ ḑiarŭ maghiarŭ; nemţeşcĭ suntŭ însă vre-o optŭ din Viena şi Dresda.« Şi »Ellenzék« nu? Asta'i trădare.

—0—

»Függetlenség«, ḑiarŭ cotidianŭ alŭ partidei estreme şi alŭ antisemiţilorŭ, în ultimulŭ sĕu numĕrŭ scrie cam curiosŭ despre Românii din România, ḑice »Timişiana«. Orĭ câtŭ de sĕlbaticĭ(!) să fiă altfelŭ Românii — scrie unmitulŭ ḑiarŭ unguresců — o însuşire strălucită totŭ au: ei adecă urĕscŭ din sufletŭ pe jidanĭ. Românii, deşi li s'a impusŭ din partea congresului din Berlinŭ, nu emancipéză pe jidanĭ. Noi, Ungurii, încă amŭ puté învĕţa în privinţa acésta dela Românĭ, căcĭ, ḑĕu, nimenea nu ne arŭ declara rĕsboiu, dacă amŭ şterge legea despre emanciparea ovreilorŭ!

—0—

Foile „patriotice“ comunică, că după înfiinţarea şcólei reale superióre de statŭ în Braşovŭ, şcóla de comerţŭ a statului se va preface în academiă comercială.

—0—

Din Moraviţa se scrie, că popa catolicŭ Vincenţiu Balazs din Uerményháza a fugitŭ — se crede la America — împreună cu profesóra de acolo Kovács, luândŭ din banii bisericei 4—5000 fl. şi banĭ privaţĭ vre-o 20,000 fl.

Br. Samuilŭ Josica s'a numitŭ fişpanŭ alŭ comitatului Cojocnei şi oraşului Cluşiu, ér fostulŭ fişpanŭ contele Colomanŭ Eszterhazy, care s'a decoratŭ cu crucea de cavalerŭ alŭ „Ordinului Leopold“ — pentru meritele Clujenilorŭ — s'a numitŭ intendentŭ alŭ teatrului naţionalŭ din Cluşiu.

—0—

Statutele societăţii de diletanţĭ românĭ din Făgăraşŭ »Progresulŭ« au fostŭ aprobate de ministrulŭ de interne.

—0—

Joi în 18 Iuliu v. s'a celebratŭ în Bucurescĭ căsătoria d-lui I. G. Bibicescu, prim-redactorŭ alŭ Românului«, cu d-na Alexandrina Cuţarida. Le urămŭ ferbinte viéţă deplinŭ fericită. Domnulŭ şi Dómna Bibicescu se află acum la Vâlcele, trecêndŭ prin Braşovŭ unde au statŭ o ḑi. Dela Vâlcele se vorŭ duce la Pesta să visiteze esposiţiunea.

—0—

„Românulŭ“ spune că la muzĕulŭ şcolarŭ, înfiinţatŭ de d. G. C. Berlot, directorulŭ şcólei Nr. 1 de băeţĭ din Romanŭ, pe lângă alte obiecte se află şi o mică monedă moldovenéscă de bronzŭ, în mărime cam de 15 milimetre, hărăzită acelui muzĕu de d Grigore Casacincu, directorulŭ şcólei Nr. 2 de băeţĭ din Têrgu-Ocna, judeţulŭ Bacău. Pe o parte moneda pórtă marca Moldovei, capulŭ de bou, cu o steluţă mică între córne şi încunjurată de două ramure cu frunḑe. Pe a doua parte are împrejurŭ inscripţia *Principatulŭ Moldovei* cu litere chirilice. In mijlocŭ se află o stea mare şi dedesuptŭ data 1234. Prin acéstă monedă se constată, că Principatulŭ Moldovei a fostŭ înfiinţatŭ cu multŭ mai nainte decâtŭ o arată mai toţĭ istoricii că ar fi la 1352.

—0—

Pe la sfêrşitulŭ lunei acesteia se spune că principele Bulgariei va merge la Sinaia — intorcêndu-se din Anglia, unde a fostŭ faţă la căsătoria fratelui sĕu cu principesa Beatrice. Va petrece la Sinaia vre-o două sĕptĕmânĭ.

Haţegŭ, 30 Iuliu 1885.

Domnule Redactorŭ! In preţuitulŭ D-Vóstră ḑiarŭ din 24 Iuliu n. Nr. 154 a apărutŭ o corespondenţă, în care se înşiră numele învĕţătorilorŭ recomandaţĭ ministrului, prin inspectorulŭ şcolarŭ reg. din Deva, spre premiere, pentru propunerea limbei maghiare*), între carĭ în loculŭ primŭ figuréză numele meu, schimonositŭ.

Ca să nu crédă lumea că sunt rătăcitŭ, că m'am abătutŭ dela idea românismului, dela scopulŭ şi tendinţa lui şi că nu aşŭ mai consimţi cu conclusele adunărei generale ale alegĕtorilorŭ românĭ din 1881 séu în fine, că părăsindŭ stégulŭ aşŭ pondera pentru unŭ premiu la vinderea, la ruinarea şi la desnaţionalisarea copiilorŭ românĭ, adecă părăsindŭ învĕţăturile ce ni le dă cartea Macaveilorŭ, esemplele ante-luptătorilorŭ pentru conservarea, cultivarea şi înaintarea românismului, aşŭ stărui la crescere în spiritŭ străinŭ, respective că în contulŭ limbei române aşŭ fi propusŭ mai multŭ limba maghiară.

Sunt învĕţătorŭ de 9 anĭ. In restimpulŭ acesta nicĭ când nu am fost admoniatŭ de nimenea, că aşŭ fi propusŭ greşitŭ séu după unŭ planŭ falsŭ, ci îndestulirea publică totdéuna mi-a fostŭ rĕsultatulŭ.

In sala mea de propunere am împărţirea órelorŭ, ceea ce nu póte lipsi din nicĭ o şcólă. După aceea propunŭ fiecare obiectŭ şi nicĭ unulŭ nu se bucură de mai multŭ timpŭ ca decâtŭ se află în împărţirea órelorŭ compusă pe basa ordinelorŭ autorităţilorŭ nóstre şcolare.

Afară de aceea avemŭ dispusŭ pentru fie-care clasă câte unŭ „ḑiuarŭ“ despre materia ce se propune din obiectele de învĕţămêntŭ, — în care este de a se induce la finitulŭ órei — respective a jumătăţii de óră — materia propusă; ér la casŭ când visiteză cineva şcóla, respectivulŭ îşĭ induce timpulŭ visitării cu subscrierea proprie în acelŭ „ḑiarŭ.“

Ḑiarulŭ dimpreună cu unŭ conspectŭ despre materia propusă se pune pe masa esamenului pentru publicŭ etc., împreună cu alte elaborate. Cu acestea potŭ servi on. publicŭ pentru a se convinge: că din fiecare obiectŭ câtŭ? când? şi până unde s'a propusŭ? Astfelŭ limba maghiară — pentru care ni se impută — s'a propusŭ după disposiţiunile autorităţilorŭ nóstre şcolare, fără ca să se fi bucuratŭ de o deosebită privelegiare orĭ de unŭ timpŭ mai multŭ decâtŭ se află indusŭ în împărţirea órelorŭ.

Ce se atinge de întrebările: Ce facŭ părinţii şcolarilorŭ? Apucatu-neau de scurtŭ să le dovedimŭ ce progrese am făcutŭ în limba română cu elevii? Prin acestea ni se atacă simţurile, apoi internulŭ chemărei şi datorinţelorŭ nóstre, încâtŭ lumea va cugeta că simţurile ne suntŭ tîmpite şi va susţinea: că cu uneltirĭ servimŭ pe şoviniştĭ.

La acele întrebărĭ rĕspundŭ: Dela începutŭ, de

*) In anii trecuţĭ încă au fostŭ recomandaţĭ ministrului, dar nu a premiatŭ pe nimenea. Aşa se va întêmpla şi de astă dată. N. Sânz.

ând cunoscŭ lumea românéscă, până aḑĭ m'a nutritŭ unŭ simţŭ nedespărţitŭ şi curatŭ, dreptŭ documentŭ servéscă „Gazeta Transilvaniei“ Nr. 102—1883 „Adunarea învĕtătorilorŭ în Deva.“ In aceea se amintesce de desertaţiunea mea: „Chemarea învĕţătorului românŭ şi datorinţele lui, respective împlinirea datorinţelorŭ naţionale“ etc., unŭ studiu, pre care voiam a-lŭ scóte la lumină, durere însĕ că de unŭ anŭ zace uitatŭ în o ladă, căcĭ a o tipări se recerŭ spese carĭ lipsescŭ. Póte că cu timpulŭ mi se va sfiti a o scóte în publicitate şi atuncĭ cu fapta vĕ voiu documenta pre deplinŭ.

In vara anului 1884, adecă acuma-i anulŭ, amŭ fostŭ designatŭ din partea pré venerab. consistoriu archidiecesanŭ gr. or. din Sibiiu ca prelectorŭ la adunarea generală a învĕţătorilorŭ din districtulŭ Deva. Aci amŭ avutŭ a combate pre lângă altele -- pare-mi-se în presenţa inspectorului regescŭ scolarŭ: — »Propunerea în scóla de odată în douĕ limbĭ (veḑĭ »Gazeta Trans.« Nr. 163—1884.) pentru care scopŭ m'am basatŭ pre legea scolară art. XXXVIII din 1868 şi art. XVIII din 1879 arĕtândŭ timpulŭ propunerei limbei maghiare în scóla poporală (veḑĭ art. I. şi cu deosebire alŭ II-lea a dietei Transilvane dela 1 Iuliu 1863.)

In fine că ce învĕţătorŭ sunt şi întru câtŭ am satisfăcutŭ datorinţelorŭ şi recerinţelorŭ mele, judece autoritatea mea scolară. Şi dacă acésta va ḑice că am propusŭ greşitŭ, că de limba română mi-am uitatŭ orĭ furându-i órele o am neglesŭ, va sĕ ḑică am abusatŭ de oficiulŭ meu, atuncĭ sĕ mi se ḑică: Acestia sunt perfidii acei ce renegară pre mama lorŭ comună, pre bravŭ poporulŭ lorŭ!

Nicolau Sânzian,
învĕţătorŭ diriginte.

De lângă Reghinulŭ săsescŭ, 20 Iuliu 1885

Domnule Redactorŭ! In preţuitulŭ ḑiarŭ »Gazeta Transilvaniei« numĕrulŭ 136 din 13 (25) Iuniu a. c. d. corespondentŭ — »Tu« în scrierea sa despre alegerea deputatului dietalŭ Teleky Domokos, în cerculŭ de alegere Reghinulŭ săsescŭ, în care ḑice că din 901 alegĕtorĭ puţinĭ au luatŭ parte şi anumitŭ Saşii din Reghinulŭ săsescŭ de locŭ nu, — ḑice mai încolo: mai tare trebue sĕ ne căimŭ şi plângemŭ în contra dascalilorŭ, preoţilorŭ şi a altorŭ inteligenţĭ de ai noştri »românĭ,« 21 la numĕrŭ etc.

Fiindŭ că în Reghinulŭ săsescŭ este inteliginţă frumósă şi încă adevĕratŭ românéscă, asemenea şi în cerculŭ şi jurulŭ acestui orăşelŭ, aşa ca sĕ se alégă oile din capre, în interesulŭ adevĕrului domnulŭ »Tu« este rugatŭ, ba şi provocatŭ, ca sĕ aibă bunătate a scrie cu numele, caracterulŭ şi locuinţa, pre fie-care inteligentŭ românŭ ce a luatŭ parte la acelŭ actŭ de alegere, căcĭ numai aşa se vorŭ cunósce adevĕraţii fii ai naţiunei române şi érăşĭ sĕ se scie cui sĕ se ḑică »hic niger est.« De cumva domnulŭ „Tu“ nu o va face acésta, atuncĭ trece înaintea ómenilorŭ de unŭ calumniatorŭ.

3 P.

Idei relative la ameliorarea sórtei ţĕranului.

In mare arbore ţi-ai împlântatŭ securea, ar ḑice cineva, cetindŭ capulŭ acestui tractatŭ. Fie! am ideile mele pentru carĭ nu plătescŭ dare şi mĕ ţinŭ îndatoratŭ a le pune pe hârtiă, ér bunilorŭ lectorĭ le stă în voiă sĕ le citéscă orĭ ba, şi cei ce vorŭ binevoi a'şĭ lua ostenéla a le ceti, liberĭ suntŭ a judeca de suntŭ salutare ideile mele orĭ ba.

E vorba de ameliorarea sórtei ţĕranului. Sĕ ne punemŭ decĭ mai ântêiŭ întrebarea: Ce e ţĕranulŭ? apoi: Care e sórta lui? Sub ce împrejurărĭ trăesce? şi în fine — póte-se ameliora sórtea lui baremĭ încâtva?

Voiŭ rĕspunde pe rêndŭ:

Ţĕranulŭ e talpa ţĕrii, e muncitorulŭ care dă pânea de tóte ḑilele la tóte clasele societăţii omenescĭ, e acela care prin sudórea sa satură pe toţĭ civii unui statŭ, elŭ e nutritorulŭ omenimei, elŭ ia fructele din mâna naturei şi le împarte între ceialalţĭ ómenĭ e — cum amŭ ḑice— mijlocitorulŭ între D-ḑeu şi celelalte clase de ómenĭ. Sórtea lui este ca sĕ cultive agrii, fênaţele, viile, pometurile, pădurile; sĕ crêscă animalele necesare în economiă şi — cu ajutorulŭ acelora şi a instrumentelorŭ şi maşinelorŭ necesare, sĕ forţeze pământulŭ spre a'şĭ da róda. Acésta e sórtea şi chiemarea lui, spre acésta e destinatŭ.

Dar ţĕranulŭ trăesce sub împregiurărĭ fórte grele; elŭ nu are léfă de nicăirĭ, dacă nu mai póte munci nu-i dă nimenea pensiune. Până e tare şi harnicŭ de lucru încă are de a îndura fórte multe; aci-i piere unŭ animalŭ, aci-i bate grindina agrii şi-i nimiceşce tóte speranţele, aci cade unŭ membru alŭ familiei orĭ elŭ într'unŭ morbŭ greu, care reclamă doctorŭ şi apotecă, adecă spese neprevĕḑute, sĕ tăcemŭ de dările cele marĭ şi multe, carĭ nu mai au finitŭ:

Intre împregiurările la carĭ e dar avisatŭ sĕ trăéscă, elŭ trebue sĕ lucre continuu până când va avea atâta câtŭ: a) sĕ 'şĭ pótă nutri şi îmbrăca familia, b) sĕ solvéscă tóte dările directe şi indirecte, c) sĕ pună ceva de o parte şi sĕ pótă ereḑi ceva şi pruncilorŭ rĕmaşĭ de elŭ. Şi elŭ tóte acestea are sĕ le scótă din pământŭ, spre care scopŭ, precum bine scimŭ fiecare din noi, lucră până nu mai vede bine, de diminéţa până séra, face şi din nópte ḑi şi din serbătóre-lucrătóre, pune până şi pruncii la lucru, şi totŭ nu-i dómne ajută. Şi nicĭ nu-i modru sĕ producă atâta câtŭ sĕ pótă trăi omenesce; dările şi luxulŭ totŭ cresce, ómenii se înmulţescŭ continuu, ér pământulŭ nu numai că nu mai cresce, dar nicĭ nu produce cu acea abundenţă ca mai de multŭ; ba şi în câtŭ ar produce, ţĕranii noştri nu au cercatŭ seriosŭ a cultiva alte plante mai multŭ decâtŭ cele absolutŭ necesare. Ei producŭ adecă grâu, sĕcară, orzŭ, ovĕsŭ, alacŭ, hrişcă, crumpene (cartofĭ), cucuruzŭ (porumbŭ), vinŭ, cânepă, inŭ, lucernă, măzăriche şi icĭ colea napĭ de nutreţŭ vitelorŭ, pre lângă legumenósele necesarĭ bucătăriei — şi acelea fórte puţine şi nu în totŭ loculŭ. Cam aceste suntŭ plantele cultivate de ţĕranii noştri, ér celelalte ce le mai au le primescŭ de-a dreptulŭ din mâna naturei, cum suntŭ pădurile, păşunile, fênaţele. Mai totŭ ce producŭ se consumă în casă, şi numai fórte puţinei ţĕranĭ suntŭ carĭ sĕ pótă face ceva parale din rĕmăşiţa productelorŭ muncei lorŭ. Ce ar fi dar de făcutŭ ca sĕ punemŭ pe ţĕranulŭ nostru în posiţiă de a câştiga banĭ, fără de a'şĭ pierde timpulŭ destinatŭ pentru lucrulŭ câmpului? Sĕ lase póte lucrulŭ câmpului şi sĕ se apuce de măestrii, după cum ḑicea mai acu-sŭ câteva sĕptĕmânĭ »Timişiana«, sĕ mérgă ţĕranii în fabricĭ pe vr'o ḑece anĭ, ca sĕ pótă pământulŭ odihni în acelŭ timpŭ? La acestea rĕspundŭ din capulŭ locului: nu, rĕmână ţĕranulŭ nostru la economiă, dar sĕ o conducă omenesce, încâtŭ sĕ 'şĭ pótă cresce copii cum se cuvine, pe unii la scóle, pe alţii la măestrii şi numai unulŭ-doi sĕ lase următorĭ în condiţiunea sa, adecă la economia câmpului, după ce şi aceştĭ meniţĭ agronomiei au învĕţatŭ bine la scólă a ceti şi a scrie în limba mamei lorŭ.

Suntŭ decĭ contra fraţilorŭ dela »Timişiana,« carĭ susţinŭ că trebue datŭ pământului vre-o ḑece anĭ timpŭ de repausŭ, ér ţĕranii în acelŭ intervalŭ sĕ mérgă pe la fabrice; dar suntŭ şi eu de acordŭ cu aceia carĭ ḑicŭ că: *ţĕranulŭ nostru are de a-şĭ învăţa măestria cum se cade, căcĭ nu o scie din destulŭ.* Nu-i vorbă, elŭ scie ara pământulŭ fórte bine, dar nu se folosesce totdéuna de recvisitele cele mai perfecte, parte din causă că nu le cunósce bunătatea, şi parte din lipsă de parale nu are pe ce şi le procura; scie săpa şi secera şi cosi fórte bine, dar daună, că mai multŭ e silitŭ a lucra în brazdă streină şi numai mai puţinŭ în a sa propriă. Aci încă suntŭ cause fundate din d'ajunsŭ: orĭ că ţĕranulŭ nu are pământŭ de ajunsŭ, şi astfelŭ e silitŭ a lua pământŭ în parte dela posesorĭ, lucrândŭ adecă holdele boerului elŭ cu braţele sale şi apoi toamna primindŭ $1/3$ orĭ $1/4$ parte din fructele cultivate de elŭ dreptŭ remuneraţiă pentru muncă, mai avêndŭ firesce a cinsti pe boerulŭ şi cu câteva ḑile de cósă, dreptŭ recompensă, fiindcă acela îlŭ lasă sĕ-i lucre loculŭ în parte; orĭ că peste iarnă ca sĕ-şĭ plătéscă darea, sĕ cumpere sare, îmbrăcăminte, orĭ sĕ-şĭ cureze vre unŭ bolnavŭ fiindŭ lipsitŭ de banĭ şi a vândutŭ braţele cele vênjóse cu unŭ preţŭ bagatelŭ pe mai multe sĕptĕmânĭ din véră, astfelŭ încâtŭ când ar voi sĕ lucre în alŭ sĕu, îlŭ ia creditorulŭ din dĕrĕptŭ şi-lŭ bagă în brazda sa. Causa din care vedemŭ pe ţĕranulŭ nostru multŭ în brazdă streină mai e că în fiecare comună mai este încă — nu sciu până când — câte unŭ fêrfăitŭ de nemeşŭ ceva domnuţŭ, ceva funcţionarŭ, vedeţĭ dumneavóstră ceva mirozeniă de petecitŭ, apoi acela pretinde clace dela ţĕranĭ, căcĭ la dincontră le face nĕcazŭ câtŭ baţĭ în palme, le închide vitele, orĭ-i denunţă de »népbujtogátái.« Şi bunulŭ nostru ţĕranŭ ḑice: »mĕ, dacă ţi se pune draculŭ pe sumanŭ, taie-i şi lui unŭ cornŭ si-lŭ închină,« şi merge de frică ca de bună voiă în brazda streină. Aşa merge mai cu tóte lucrurile ţĕranului nostru, timpulŭ celŭ mai bunŭ îlŭ folosesce streinului, şi numai puţinĭ suntŭ carĭ lucră numai pentru dênşii, puţinĭ sunt în adevĕrŭ independenţĭ, după cum ar trebui sĕ fie acéstă clasă de ómenĭ, fără de carĭ celelalte arŭ peri.

(Va urma.)

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ »Gaz. Trans.«)

PESTA, 3 Augustŭ. — In Hajduszobszlo s'a alesŭ de deputatŭ Györy din stânga estremă cu 50 voturĭ maioritate contra lui Tury din partida liberală.

PESTA, 3 Augustŭ. Faţă cu scirea, că guvernulŭ germanŭ concede importulŭ parţialŭ de porcĭ, se anunţă că ministrulŭ de comerţŭ n'a primitŭ acum nicĭ o comunicare cu privire la deschiderea parţială a graniţelorŭ germane.

LONDRA, 3 Augustŭ. — Lui „Standard“ i se anunţă cu data 22 Iuliu faima despre o ciocnire ce s'ar fi întêmplatŭ între Ruşĭ şi Afganĭ nu departe de Meruciacŭ.

TRIEST, 3 Augustŭ. — In urma ivirii colerei în Marsilia, autorităţile maritime au ordonatŭ pentru provenienţele francese în porturile Mării mediterane o observaţiune de 10 ḑile.

»Assicurazioni Generali« la esposiţiunea din Budapeşta. — Celŭ ce cercetéză istoria instituţiunilorŭ de asigurare în patria nóstră, va găsi în ea şi o parte a istoriei culturale a Ungariei.

Esposiţiunea ţĕrii credinciósă chiemărei sale ne dă prilegiu a cunósce intréga viaţă economică şi spirituală a Ungariei şi a pĕtrunde adêncŭ în procesulŭ de desvoltare, ce l'au luatŭ instituţiunile de asigurare până în ḑiua de astăḑĭ în Ungaria.

Făcêndu-şĭ cale pre acestŭ terenŭ a propăşitŭ »Generali«, care singură a purtatŭ grijă de munca grea şi puţinŭ rĕsplătită a iniţiativei, dar care mai târḑiu — după învingerea greutăţilorŭ întêmpinate la începutŭ — şi-au asiguratŭ pentru stăruinţa sa celŭ mai mare succesŭ şi recunoscinţa naţiunei.

»Generali« este institutulŭ, care mai ântêiu a adusŭ în Ungaria instituţiunea de asigurare. A fostŭ întemeiată în anulŭ 1831 în Triest şi totodată şi-a începutŭ activitatea sa şi în patria nóstră. Activitatea de peste o jumĕtate de secolŭ în Ungaria este în primele sale fase plină de jertfe grele şi materiale, de cheltuelĭ şi opintirĭ, în stadiile sale ulterióre însă plină de bogate şi marĭ succese. Intemeiată pe pământŭ stăinŭ, »Assicurazioni Generali« şi-a căştigatŭ împământenirea în Ungaria printr'o onorifică şi neintreruptă muncă în vreme de o jumĕtate de seculŭ.

Lăsămŭ cifrele sĕ vorbéscă, şi ele ne spunŭ că acestŭ institutŭ a plătitŭ în Ungaria în anii 1832—1883 74,286 păgubĭ cu 30,022,836 fl. din carĭ pe deceniulŭ 1832/1841 în totalŭ cadŭ 901 păgubĭ cu 266,527 fl., pe anulŭ 1883—5304 păgubĭ cu 2,191, 301 fl. Din acéstă comparare se constată, avêndŭ în vedere raportulŭ indicatŭ mai susŭ dintre instituţiunea de asigurare şi progresulŭ culturalŭ, că patria nóstră a desvoltatŭ numai în anulŭ 1883 o activitate culturală de 9 orĭ mai mare, decâtŭ în deceniulŭ 1832—1841.

In tabelele grafice s'au luatŭ în considerare numai cei trei-ḑecĭ de anĭ 1854—1883, parte din pricină că timpulŭ pentru adunarea şi lucrarea materialului de mai nainte era prea scurtŭ, parte şi din pricina că afacerile în Ungaria în decursulŭ periodului 1831—1853 erau de puţină însemnătate.

Dacă esaminămŭ desvoltarea asigurărilorŭ contra focului în aceste trei decenii vedemŭ, că în anulŭ 1854 au fostŭ esmise de „Generalĭ“ în Ungaria 14,273 poliţe în suma de asigurare de 24,428.769 fl. şi s'au plătitŭ 356 păgubirĭ prin focŭ cu 122,618 fl. pe când în anulŭ 1883 s'au esmisŭ 54,871 poliţe în valóre de asiguraţiune de 145,676,258 fl, şi s'au plătitŭ 2445 pagubirĭ priu focŭ cu 1,127,406 fl. Pentru a însemna şi mai lămuritŭ progresulŭ, celŭ mare, făcutŭ în aceste trei decenii în afacerile de asigurare în contra focului, trebue sĕ amintimŭ că cele mai multe poliţe din ultimii anĭ s'au esmisŭ pe timpŭ de 10 anĭ aşa că în anulŭ 1883 au fostŭ în vigóre în totalŭ 118,661 poliţe în valóre de 258,129,745 fl.

Asemenea dimensiunĭ ne arată şi desvoltarea asigurărilorŭ contra grindinei în Ungaria a societăţii »Generali.« Aci avemŭ în anulŭ 1853.352 poliţe representând o valóre de asigurare de 672,373 fl. în anulŭ 1883, 7335 polite nouă în valóre de asigurare de 26.411,957 fl. şi pentru 2415 păgubĭ o despăgubire de 472,740 fl. In totalŭ institutulŭ a esmisŭ în periodulŭ 1854—1883 în Ungaria pentru asigurărĭ în contra grindinei 91540 poliţe cu valóre de asigurare în suma de 226,411,957 fl. pentru care cadŭ 23,614 păgubĭ cu despăgubire de 4.738,502 fl. Acestŭ calculŭ arată, că la fiecare 100 poliţe s'au anunţatŭ 24·6 păgubĭ, şi *că prin urmare în Ungaria totŭ alŭ patrulea economŭ sufere păgubĭ prin grindină.* Durere, instituţiunea asigurărei contra grindinei au folosit'o până acuma fórte puţinŭ economii noştri, unŭ rĕu, ale cărui rele urmărĭ nu se potŭ mai bine ilustra, decâtŭ prin datele de mai susŭ. Din mai multe puncte de vedere este interesentă statistica ḑilelorŭ din quinqueniulŭ 1879—1883, în carĭ au fostŭ mai tare grindina şi carĭ arată că cea mai periculósă grindină în decursulŭ numitului periodŭ a fostŭ la 23 Iunie 1883. In acea ḑi s'au causatŭ prin grindină în 76 comune 262 păgubĭ cu despăgubirĭ de 77278 fl. Acésta e o dovadă *positivă* a necesităţii a aşeḑa asigurarea în contra grindinei pe o basă mai largă.

In brânşa *asigurărilorŭ de transportŭ* »Generali« a desvoltatŭ o acţiune totŭ aşa de mare şi binefăcĕtore.

In espusele trei decenii 1884/1883 s'au esmisŭ din partea institutului 58,132 poliţe cu suma de asigurare de 373.264,833 fl., şi s'au plătitŭ ca despăgubire pentru 1844 păgucĭ 811,728 fl.

Cu privire la branşa asigurării pe viaţă:

»Asigurazioni Generali« póte sĕ-şĭ atribue meritulŭ că a fostŭ cea dintâiu, care a întrodus'o în patria nóstră, începêndŭ cu acésta deja în anulŭ 1833. Cu ce succesŭ a lucratŭ în acéstă ramură sĕ se judece după singurulŭ faptŭ, că în anulŭ 1884 erau valabile numai puţinŭ decâtŭ 10,589 poliţe cu suma de asigurare de 23.550,000 fl. Sumele ce s'a plătitŭ în anulŭ 1883 pentru păgubĭ au ajunsŭ la 445,000 fl. Ar fi de prisosŭ de a mai aduce şi alte date spre a ilustra câtŭ de importantă este în Ungaria acţiunea »Generalei« pe terenulŭ asigurărei pe viaţă. *Singurulŭ* datŭ ce l'amŭ arătatŭ, grăesce mai lămuritŭ, decâtŭ tóte vorbele.

Editorŭ: Iacobŭ Mureşianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr Aurel Mureşianu.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 1 Augustŭ st. n 1885.

Rentă de aurŭ 4%	99.20
Rentă de hârtiă 5%	92.40
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	148 40
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	98.40
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	123.
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	109.20
Bonurĭ rurale ungare	103.25
Bonurĭ cu cl. de sortare	1C2 02
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	102.25
Bonurĭ cu cl. de sortare	102.
Bonurĭ rurale transilvane	101.75
Bonurĭ croato-slavone	102.—
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	97.75
Imprumutulŭ cu premiu ung.	119.10
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	120.—
Renta de hărtiă austriacă	82.65
Renta de arg. austr.	83.30
Renta de aurŭ austr.	109 10
Losurile din 1860	139 25
Acţiunile bănceĭ austro-ungare	867.
Act. bănceĭ de creditŭ ung.	288 25
Act. bănceĭ de creditŭ austr.	283.60
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.91
Napoleon-d'orĭ	9.91½
Mărcĭ 100 împ. germ.	61.45
Londra 10 Livres sterlinge	125.10

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 17 Iuliu st. v. 1885.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%).	89	90
Renta rom. amort. (5%)	93	93½
» convert. (6%)	88½	89½
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	30	32
Credit fonc. rural (7%)	100½	101½
» „ „ (5%)	84¾	85½
» » urban (7%)	98½	99½
» » » (6%)	91½	92½
» » » (5%)	83	83½
Banca naţională a României	1240	1250
Ac. de asig. Dacia-Rom.		
« » » Naţională		
Aurŭ	10½	11¼
Bancnote austriace contra aurŭ	2.04	2.05

Numere singuratice à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei" se potŭ cumpĕra în tutungeria lui I. Gross.

Tarifa anunţurilorŭ şi inserţiunilorŭ.

Anunciurĭ în pag. a IV linia de 30 litere garmond fl — cr. 6
Pentru inserţiunĭ şi reclame pag. a III linia à „ — „ 10

Pentru repeţirĭ se acórdă următórele rabate:

Pentru repeţirĭ de 3— 4 orĭ	10%
„ „ „ 5— 8 „	15%
„ „ „ 9—11 „	20%
„ „ „ 12—15 „	30%
„ „ „ 16—20 „	40%
Dela 20 de repeţirĭ în susŭ	50%

Pentru anunciurĭ ce se publică pe mai multe lunĭ se facŭ învoirĭ şi reducerĭ şi peste cele însemnate mai susŭ.

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei."

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de ersóne	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ	—	5·00	7.45	—
Predealŭ	—	9 45	12.50	—
	—	9.47	1.09	—
Timişŭ	—	10.11	1.40	—
Braşovŭ	—	10.44	2.27	—
	6.22	10.51	2.55	—
Feldióra	7.01	11.18	3.38	—
Apatia	7.33	11.36	4.17	—
Agostonfalva	8.01	11.51	4.47	—
Homorodŭ	8.45	12.23	5.42	—
Haşfaleu	10.10	1.19	7.37	—
Sighişóra	10.29	1.30	8.01	—
	10.39	1.37	8.21	—
Elisabetopole	11.19	2.05	9.05	—
Mediaşŭ	11.54	2.25	9.45	—
Copsa mică	12.12	2.36	10.02	—
Micăsasa	12.56	—	6.20	—
Blaşiu	1.30	3.13	6.59	—
Crăciunelŭ	1.45	—	7.15	—
Teiuşŭ	2.11	3.40	7.43	—
Aiudŭ	2.55	4.01	8.29	—
Vinţulŭ de susŭ	3.17	—	8.55	—
Uióra	3.24	—	9.04	—
Cucerdea	3.31	4.24	9 12	—
Ghirisŭ	4.09	4.49	10 23	—
Apahida	5.36	—	12.32	—
Cluşiu	5.56	5 58	12.59	—
	6.08	6.08	—	8.00
Nedeşdu	6.29	—	—	8.34
Ghirbĕu	6.45	—	—	8.59
Aghirişŭ	7.00	—	—	9.34
Stana	7.26	—	—	10.16
Huiedinŭ	7.48	7.14	—	11.04
Ciucia	8.28	7.43	—	12 17
Bucia	8.47	—	—	12.47
Bratca	9.06	—	—	1.21
Rév	9.26	8.22	—	2.05
Mező-Telegd	10 01	8.48	—	3.08
Fugyi-Vásárhely	10.20	—	—	3.39
Várad-Velinţe	10.30	—	—	3.55
Oradia-mare	10.37	9.13	—	4.05
	10.51	9.18	10.37	—
P. Ladány	12.37	10.31	12 59	—
Szolnok	2 58	12.07	4.45	8.22
Buda-pesta	6 00	2.10	10.05	10.30
Viena	6.35	2.45	10.50	—
	3.00	8 00	6.05	—

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	—	7.15	—	—	—
Budapesta	6.47	1 45	3.15	6.20	8.00
Szolnok	10.37	3.4	7.29	9.11	11.40
P. Ladány	1.44	5.21	8.27	11.26	2.31
Oradea mare	5.33	6.41	—	1.28	—
Várad-Velencze	—	—	9.45	2.00	—
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.59	2 11	—
Mezö-Telegd	—	7.14	10.28	2.34	—
Rév	—	7.42	11.36	3.18	—
Bratca	—	—	12.10	3.41	—
Bucia	—	—	12.45	4.01	—
Ciucia	—	8.31	1.31	4.26	—
Huiedin	—	9.01	2.56	5.08	—
Stana	—	—	3.29	5.27	—
Aghiriş	—	—	4.0.	5.50	—
Ghirbĕu	—	—	4.18	6.02	—
Nedeşdu	—	—	4.33	6.24	—
Cluşiu	—	10 01	5.05	6.43	—
	12 05	10.16	—	7.0.	—
Apahida	12.31	—	—	7.26	—
Ghiriş	2.16	11.24	—	8.51	—
Cucerdea	3.12	11.43	—	9.31	—
	3.32	11.45	—	9.43	—
Uióra	3.41	—	—	9.51	—
Vinţulŭ de susŭ	3.50	—	—	9.58	—
Aiudŭ	4.25	12.08	—	10.24	—
Teiuşŭ	4.50	12.22	—	10.44	—
Crăciunelŭ	5.41	—	—	11.28	—
Blaşŭ	6.09	12 57	—	11.44	—
Micăsasa	6.40	—	—	12.18	—
Copşa mică	7.00	1.27	—	12.36	—
Mediaşŭ	[illegible]	1.45	—	1.22	6.01
Elisabetopole	—	2.06	—	1.56	6.40
Sigişóra	—	2.31	—	2.34	7.20
Haşfaleu	—	2.50	—	3.02	8.01
Homorod	—	3.48	—	4.41	10.05
Agostonfalva	—	4.19	—	5 30	11.02
Apatia	—	4.34	—	6.03	11.3.
Feldióra	—	4.53	—	6.35	12.14
Braşovŭ	—	5.20	—	7.14	1.09
	—	5 3	—	—	1.50
Timişŭ	—	6.07	—	—	2.48
Predealŭ	—	6.32	—	—	3.23
	—	7.30	—	—	4.56
Bucurescĭ	—	11.35	—	—	9.40

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiuşŭ	11.09	—	3.56
Alba-Iulia	11.46	—	4.27
Vinţulŭ de josŭ	12.20	—	4.53
Şibotŭ	12.52	—	5.19
Orăştia	1.19	—	5.41
Simeria (Piski)	1.48	—	6.08
Deva	2 35	—	6.39
Branicĭca	3.04	—	7.04
Ilia	3.36	—	7.29
Gurasada	3 50	—	7.41
Zam	4.25	—	8.12
Soborşin	5.09	—	8.49
Bĕrzova	5.56	—	9.29
Conopŭ	6.18	—	9.49
Radna-Lipova	6.57	6 14	10 23
Paulişŭ	7.12	6.30	10.37
Gyorok	7.27	6.47	10.52
Glogovaţŭ	7.56	7.17	11 18
Aradŭ	8 10	7.32	11.32
Szolnok	2.59	12.00	4 5.
	3.16	12.14	5.10
Budapesta	7.10	2.10	8.16
Viena	—	8.00	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ omnibus
Viena	11.00	7.15	—
Budapesta	8.05	1.45	8.00
Szolnok	11.02	3.44	11.40
	11.12	4.02	12 00
Aradŭ	3.37	7 53	5.55
Glogovaţŭ	4.13	—	6.19
Gyorok	4.38	—	6.4.
Paulişŭ	4.51	—	7.00
Radna-Lipova	5.10	—	7.23
Conopŭ	5.38	—	7.51
Bêrzova	5.57	—	8.10
Soborşin	6.42	—	5.58
Zam	7 14	—	9.28
Gurasada	7.43	—	9.56
Ilia	8.01	—	10.17
Branicĭca	8 21	—	·0.38
Deva	8 47	—	11.05
Simeria (Piski)	9.05	—	11.23
Orăştiă	10 10	—	12.24
Şibotŭ	10.43	—	12.53
Vinţulŭ de josŭ	11.04	—	1.22
Alba-Iulia	11.19	—	1.40
Teiuşŭ	12 05	—	2.24

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12 55	8.25
Aradulŭ nou	6.25	1.21	8.36
Németh-Ságh	6.50	1.46	8.54
Vinga	7.19	2 18	9 13
Orczifalva	7.38	2.36	9 25
Merczifalva	7.56	2.53	9 36
Timişóra	8.42	3.40	10 06

Simeria (Piski) Petroşenĭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Simeria	6 30	11.50	2.23
Streia	7 05	12.27	3.00
Haţegŭ	7 53	1 19	3 49
Pui	8 46	2.10	4.40
Crivadia	9.33	2.57	5.28
Baniţa	10.11	3.35	6.07
Petroşenĭ	10.43	4.04	6.59

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	6.07	12.25	5 00
Merczifalva	6.40	1.16	5.50
Orczifalva	6.51	1.34	6.07
Vinga	7.08	2.04	6.32
Németh-Ságh	7.23	2.25	6.53
Aradulŭ nou	7 40	2.54	7.24
Aradŭ	7 50	3 10	7.40

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.
Petroşenĭ	6 49	9.33	5.28
Baniţa	7.27	10.14	6.06
Crivadia	8.06	10 54	6 45
Pui	8.50	11 37	7.35
Haţegŭ	9.31	12.17	8 02
Streiu	10.16	12 58	8.44
Simeria	10.53	1.35	9.15

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.